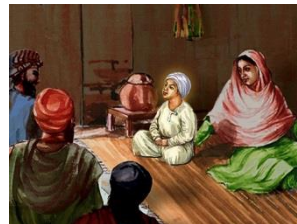

Geir Winje

De guddommelige barn

Religionene er ikke så ulike, og kristendommen er ikke så spesiell

Jula er en spesiell høytid. Selv om vi fokuserer på god mat, gaver og nisser, så er det religiøse aspektet likevel viktig. Og selv om mange ikke er så opptatt av juleevangelium og kirkegang, står julas kristne innhold sentralt. I denne kronikken ser jeg nærmere på hvordan den kristne feiringen av Jesu fødsel er en feiring av et guddommelig barn. Videre vil jeg trekke noen paralleller til guddommelige barn i andre religioner.

Den kristne læren om Jesus er ikke ferdig utviklet i Det nye testamente (NT). Den siste boka i Det nye testamente ble skrevet et par hundre år før de store kirkemøtene på 3-400-tallet. Da ble det vedtatt at Jesus er «sann Gud og sant menneske», og at treenigheten (Gud) består av Faderen, Sønnen (Jesus) og Den Hellige Ånd. Den kristne jula handler derfor om at Jesus er Gud selv som blir menneske. Gud er fra evighet av, men velger altså – på et gitt sted og et gitt historisk øyeblikk – å bli født, å få en kropp. Den tekniske termen for dette er inkarnasjon – et opprinnelig latinsk uttrykk som betyr «i kjøtt». Gud, som i utgangspunktet ikke har kropp eller noen annen begrensning, velger altså å ikle seg kjøtt/kropp. Julas kristne poeng er at Jesus er Gud i skikkelse av et barn, selv om datoen for jula er noe vilkårlig.

Den klareste parallellen til en slik tankegang finner vi i hinduismen. Der ikler også Gud seg kjøtt. Guden Vishnu har ifølge hinduisk teologi steget ned på jorda mange ganger – som fisk, skilpadde, villsvin med mer – og flere ganger som menneske. Dette skjer hver gang dharma (verdensorden) er truet, for eksempel når krig eller naturkatastrofer truer den harmonien som i utgangspunktet preger natur og kultur. Når Gud blir menneske på denne måten, kalles han en avatar (sanskrit for nedstigning). Blant avatarene finner vi guder som Rama og Krishna, samt folk som Buddha og (for noen hinduer) Jesus. Når verden til sist skal ødelegges, kommer endetidsavataren Kalki. Deretter skal verden nyskapes, og en ny syklus kan ta til.

I denne sammenhengen vil jeg særlig nevne Krishna, som er viktig i mange hinduiske fortellinger. Disse fortellingene kan synges, danses eller spilles som teater – på indisk barne-TV, som Bollywood-film eller tilrettelagt på andre måter. Når Krishna er barn, er han uskikkelig. Han stjeler smør og gjør andre forbudte ting. Foreldrene hans og andre

voksne forstår i utgangspunktet ikke at han er Gud i menneskeskikkelse. Men når de irttesetter det uskikkelige barnet, skjer det ofte ting som gjør at de plutselig skjønner hvem Krishna er. Når barnepiken hans for eksempel skal vaske Krishna etter at han har puttet avføring i munnen sin, ser hun plutselig hele universet inni munnen hans. Da skjønner hun at Krishna er Gud selv, og hun faller på kne og tilber det guddommelige barnet.

Andre barn er ikke nedstigninger eller inkarnasjoner av Gud, men fortellingene om deres fødsel og barndom blinker dem likevel ut som mildt sagt spesielle. Om Buddha fortelles det blant annet at han ikke ble født på vanlig måte, men at han kom ut av morens side, tok sju skritt, og erklærte at han skulle æres. Dette skjedde fordi han allerede hadde gjennomlevd mange liv, og perfeksjonert seg for den oppgaven han skulle få i sitt siste liv som Buddha for rundt 2500 år siden. Ni måneder før fødselen hadde moren hans ikke hatt samleie, men drømt at en hvit elefant kom inn i kroppen hennes. Også fortellingene om fødselen og barndommen til Guru Nanak, sikhismens grunnlegger (1400–1500-tallet), er preget av overnaturlige hendelser. Og selv Muhammeds fødsel rundt år 570 var ifølge muslimsk tradisjon preget av lysfenomener og andre tegn som viste at selv om Muhammed ifølge islam ikke var noen guddommelig person, ble han tidlig utvalgt til en guddommelig oppgave.

Da religionsforskere rundt forrige århundreskifte kartla hvordan visse motiver – for eksempel guddommelige barn eller guddommelig utvalgte barn – går igjen i mange religioner, lanserte de en mengde teorier. Noen mente for eksempel at religionene kopierte hverandre, mens andre tenkte at de gjenspeilte menneskers ubevisste, felles forestillinger. Uansett forklaring: Religionene er ikke så ulike, og kristendommen er ikke så spesiell.